

УДК 373.3/.5.091.33-027.22:796.093(498)

ОЛЕКСАНДРА ЦИБАНЮК, кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри теорії та методики фізичного виховання
і спорту, Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича, Україна
ORCID0000-0001-5367-5747
o.tsibanyuk@chnu.edu.ua

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В РУМУНІЇ: РОЛЬ І НЕОБХІДНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ (Кінець XIX – перша третина XX століть)

OLEKSANDRA TSYBANUYK, PhD (pedagogy), Assoc. Prof., dept.
of theory and methodology of Physical Education and sport,
Yuriy Fedkovych Chernsvtsi National University, Ukraine

DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL THOUGHT IN ROMANIA: THE ROLE AND NEED OF PHYSICAL EDUCATION OF SCHOOL CHILDREN (End of the XIX – first third of the XX century)

У статті проаналізовано розвиток педагогічної думки в Румунії щодо вагомості та необхідності фізичного виховання школярів кінця XIX – першої третини XX століть. Так, визначено, що фізичне виховання, на думку низки фахівців, принесло в освіту, зокрема, в інтелектуальне виховання лише недоліки. Авторкою наведені "за" і "проти" такого негативного ставлення; доведено, що і прихильники, і супротивники фізичного виховання і спорту визнавали їх потребу і роль у вихованні дітей та молоді країни, підтримували політику Румунії щодо обов'язковості їх розвитку. Зроблено висновок, що тема необхідності і вагомості такої діяльності була досить актуальною як серед педагогів і практиків-тренерів у спортивних клубах, так і журналістів та священнослужителів, громадських діячів тощо. Наведено приклади існування різноманітних думок і теорій, у яких одні доводили, що вплив фізичної активності на організм молодої людини тільки позитивний, інші вважали спорт згубною звичкою; дехто називав заняття фізичними вправами

обов'язковими для дівчат, окремі ж були категорично проти. У праці засвідчено, що тематика занять фізичними вправами, розвиток спортивної діяльності серед представників молодого покоління залишались актуальними.

Ключові слова: вагомість, користь, Румунія, спорт, фізичне виховання, шкідливість, школярі.

Summary. The article analyzes the development of pedagogical thought in Romania on the importance and necessity of physical education of schoolchildren of the late XIX – first third of the XX century. Thus, it is determined that physical education, according to a number of experts, has brought to education, in particular to intellectual education, only shortcomings, the author gives "for" and "against" such a negative attitude. The author proves that both supporters and opponents of physical education and sports recognized their need and role in the education of children and young people in the country and supported Romania's policy of mandatory development. It was concluded that the topic of the need and importance of such activities was quite relevant both among teachers and practicing coaches in sports clubs, and among journalists and clergy, public figures

and more. There were various opinions and theories - some argued that the effect of physical activity on the body of a young man is only positive, others considered sports a bad habit, some called exercise mandatory for girls, others strongly opposed it. All this proves that the subject of physical exercises, development of sports activities among the younger generation was relevant.

Key words: weight, benefit, Romania, sports, physicaleducation, harmfulness, schoolchildren.

Мета: проаналізувати розвиток педагогічної думки румунських педагогів кінця XIX – першої третини XX ст. щодо вагомості, ролі і необхідності фізичного виховання дітей та молоді.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Період кінця XIX – першої третини XX ст. у королівській Румунії характеризується бурхливим розвитком фізичного виховання і спорту всіх верств населення, зокрема, дітей та молоді. Так, активно розвивались громадські організації з певних видів спорту – клуби, федерації тощо; відбувалась "фахова еміграція" – у країну приїжджали тренери та інструктори гімнастики, фехтуван-

ня, легкої атлетики та ін.; прийняті та впроваджені закони, що регламентували формування системи фізичного виховання дітей та молоді; зроблені перші спроби організації підготовки кадрів для цього. Звичайно, що дана тематика викликала зацікавлення у громадськості. Також існували різноманітні думки і погляди на роль та вагомість фізичних вправ, зокрема, для дітей та підлітків, дівчат і жінок.

Аналіз досліджень і публікацій.

Вивчення досвіду європейських країн у галузі фізичного виховання і спорту представлено низкою праць педагогів, фахівців галузі тощо. Зокрема, проблемам розвитку фізичного виховання дітей та молоді різних європейських країн в різні історичні періоди присвячені дослідження Т. Завгородньої, М. Кожокар, І. Стражнікової (*Tsybanyuk, Galan, Zavgorodnia, Strazhnikova, Kushnir, Shestobuz, Yarmak, Kozhokar, 2019*); О. Цибанюк та Ю. Мосейчук (*Tsybanyuk, Moseychuk, 2019*). Аспекти реформування фізичного виховання безпосередньо в сучасній Румунії висвітлено в Г. Арделіан.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однак існувала думка про те, що фізичне виховання як академічний предмет принесло в освіту, зокрема, в інтелектуальне виховання лише недоліки. Так, розглядаючи наслідки воєнних дій для румунів, генерал О. Авереску охарактеризував розвиток гімнастичного і спортивного руху як "кидок до радощів життя" (*Averescu, 1999*). Таке прагнення спричинило формування нового медичного напрямку, основним змістом якого стало використання фізичних вправ у реабілітації всього суспільства: "зростанню значною мірою сприяли лікарі. Але, як і у всьому людському, це новий напрям перевищив будь-який край. Гігієна показує корисність ходьби, плавання, ранкових підйомів, популяризує велосипед, але їх надлишок (*вправ – О. Ц.*) набагато шкідливіший за користь" (*там само*).

Основною причиною негативного ставлення до фізичного вихо-

вання дітей та молоді, зокрема шкільного, визнавалась емоційна насиченість фізичного виховання. Вважалося, що надмірне "практикування" може спричинити "знецінення моральних та інтелектуальних сил". Саме таку думку запропонував один з активних опонентів систематичних занять фізичними вправами К. Бакалогу: "фізичне і інтелектуальне повинно бути гармонізованим і збалансованим, а життя свідомим і повноцінним" (*Bacaloglu, 1931*).

Автор низки дописів, об'єднаних в одну потужну статтю, С. Фортунеску ставив під сумнів необхідність проведення фізичного виховання з дитинства, говорив про "вторгнення у шкільне життя" (*Fortunescu, 1939*). І хоча у змісті його праці не було доказів на користь такої думки, знаходимо позитивну реакцію та посилання на неї, зокрема, у статтях І. Борзи, М. Сійовіца (*Borza, 1935; Ciovisa, 1931*). Наприклад, на сторінках журналу "Друг школи" ("Amiculsoalei") у 1931 р. опублікована стаття "Негативні ефекти фізичного виховання в школі". Автор тексту, педагог М. Сійовіца вважав, що результати та роль фізичного виховання перебільшені його прихильниками, а фізичні вправи замість того, щоб принести гармонійний розвиток організму, лише викликають негативні наслідки: "Це правда, що в минулому фізичне виховання майже повністю нехтували, але тепер я іншою думки. Більше того, ми стали поважати учня, учня, який більше вмів наносити вправні удари, м'ячі та удари супернику, ніж працювати над науковою роботою або успішною дипломною роботою" (*Ciovisa N., 1931*).

Церковно-політичний журнал "Унірея" виконував роль арени для суперечок на тему про необхідність або шкоду фізичних і спортивних вправ у школі. Сторону прихильників представляв вчитель В. Крецу, а противників – священник Іоан Борза. Стаття "Фатальна аберация" І. Борза (серпень 1935 р.) стверджувала, що "найбільший ворог шкільного навчання – це надмірні

заняття спортом і сама дитина" (*Borza I., 1935*). На думку педагога, причина такого ставлення полягала в тому, що "спорт викликає пристрасть, яку мало б викликати навчання" (*Borza I., 1935*).

Ще однією тезою, з якою не погоджувались педагоги, стала ідея про те, що "здоровий дух у здоровому тілі не спроможний впливати на розум": "У спортсменів будуть жорсткі м'язи, сталеві руки й ноги, сильні живіт і шия, але вплив тим і обмежується. Як би дух розвивав м'язи, це означало б, що вчені могли б створити інший вид істот: горилу з ерудицією Йорги, буйвола з генієм Емінеску" (*Borza I., 1935*). Крім того, автор вважав, що спорт є відповідальним за аморальні вчинки молоді: "за непристойності, які вони дозволяють собі у громадських лазнях і басейнах, особливо молоді" (*Borza I., 1935*).

В іншій статті, опублікованій у жовтні, І. Борза все ж таки визначав, що фізичне виховання є засобом формування особистості: "Фізичне виховання добре, якщо воно є середина, спосіб служіння душі" (*Borza I., 1935*). Але, автора як вважає дослідник, заняття фізичними вправами повинні отримати значно менше уваги, чим релігійна освіта, зокрема, зі сторони керівництва шкіл (*Borza I., 1935*). Свій погляд на місце фізичного виховання у системі освіти І. Борза базував на матеріалах І. Агарбічану та Г. Топірчану, що поділяли шкільні предмети на необхідні і "похідні". Дані автори вважали за необхідне реформувати процес навчання шляхом його інтенсифікації за рахунок релігії, вивчення латині, відкидаючи математику, хімію, гігієну (*Agarbiceanu I., 1928; Topirceanu, 2019*).

Редактор газети "Curentul" П. Шейкару організував конференцію під назвою "Породження рівноваги", основною метою якої стало обґрунтування потреби зниження уваги до спорту зі сторони молоді на прикладі аналізу зацікавлення фізичними вправами двох поколінь – "довоєнного покоління" і "повоєнного" (ішлося про період до Пер-

шої світової війни та після 1918-х рр. – О. Ц.). Журналіст намагався довести, що військові дії ще й тому негативно позначились на молоді, що "випячували фізичну витривалість на перший план, а інтелект перестав переважати". Його теза – "Велика війна наклала відбиток на наступне покоління: створила нове лице – фізична витривалість" (*Conferinta, 1933*).

Учитель гімназії В. Крецу зробив вдалу спробу розвіяти міф про згубний вплив шкільного спорту. У статтях "Школа і спорт" і "Шкільні спортивні права" (вересень, листопад 1935 р.) автор доводив певну "модність" європейських роздумів про користь або шкоду фізичних вправ зі сторони людей "без фахової підготовки" і одразу пропонував ефективний спосіб вирішення проблеми: "Я вважаю правильним, що перебільшення та спотворення повинні бути усунені, як паразитичні нарости. Щоби не компрометувати спорт через спекулянтів, які його принижують, перетворюють на товар, варто друкувати матеріали фахівців та практиків" (*Cretu, 1935*). За словами педагога, шкільний спорт створив умови, "показав молоді як" вести "здорове життя, вільне від шкідливих для душі і тіла спокус" (*Cretu, 1935*).

Крім того, В. Крецу мотивував упровадження шкільного спорту в позаурочну діяльність, але оголосив себе ворогом культу фізичного навантаження заради самого навантаження. Він вважав, що через вивірене, дозоване навантаження вирішуються завдання виховання волі, здатності керувати собою, своїми бажаннями, емоціями і діями; реалізується розвиток витривалості і сили, формується характер кожної дитини (*Cretu, 1935*).

Проблема користі або шкідливості жіночого спорту також була актуальною як для педагогів, інструкторів з видів спорту, так і журналістів і читачів газет та журналів. Так, Т. Віану, Д. Родяну висловлювали думку про те, що стосовно осіб жіночої статі, зокрема дівчат, фізична активність і спорт стануть корисними лише у випадку

значної помірності. Адже фізичні права викликають втому: "організм не може компенсувати докладені зусилля і починає поступатися, хворіє", саме тому жінкам рекомендували вправи, які могли допомогти відповідати "критеріям краси нашої епохи" (*Vianu, 1931; Rodeanu, 1931*).

Цікавим фактом вважаємо вплив на розвиток жіночого спорту на початку ХХ ст. кінематографа. Зразки для всіх жінок того часу – актриси – змінили корсет на "раціональний спорт" – фізичні вправи та ігри, що дозволяли контролювати вагу, тобто "фігуру". Мода на тривалі прогулянки вже у спеціальному костюмі, спортивні ігри – теніс, бадмінтон, волейбол, біг, плавання та ігри у воді поширились серед румунських дівчат, молодих жінок. У середніх закладах освіти Бухареста, навіть пролунали заклики щодо "балансу для фізичних і духовних зусиль"; мовляв, дівчата настільки активно взяли "спортувати", що це відбулося на успіхах у навчанні (*Conferinta, 1933*).

Однак усі, і прихильники, і супротивники фізичного виховання та спорту, визнавали їх потребу і роль у вихованні дітей та молоді країни, підтримували політику Румунії щодо обов'язковості розвитку: "Прийнято до загальної моралі, охороняється державою, запроваджується у школах і рекомендовано освітянам, добре оцінені церквою і узаконені наукою – позитивна цінність спорту стоїть вище будь-якої дискусії" (*Scurte referiri la aceasta chestiune au fost facute si in Fanel Teodorascu, 2014*).

Також тогочасні дослідники впливу фізичного виховання визначали значну роль спорту у формуванні і ствердженні права на свободу, особисту недоторканність: "Спорт оживляє і велике повітря свободи", і "щастя знайти в собі здорову і процвітаючу особистість" (*Vianu, 1931*).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, вивчення історіографії розвитку фізичного виховання дітей та молоді на румунських землях кінця ХІХ – по-

чатку ХХ ст. дозволяє стверджувати, що тема необхідності й вагомості такої діяльності була досить актуальною як серед педагогів і практиків-тренерів у спортивних клубах, так і журналістів і священнослужителів, громадських діячів тощо. Існували різноманітні думки і теорії – одні доводили позитивний вплив фізичної активності на організм молодої людини, інші вважали спорт згубною звичкою, одні ще називали заняття фізичними вправами обов'язковими для дівчат, а дехто був категорично проти. Усе це доводить, що тематика занять фізичними вправами, розвиток спортивної діяльності серед представників молодого покоління набирав актуальності.

Перспективним напрямом для подальших досліджень визначаємо аналіз педагогічної думки щодо ролі фізичного виховання дітей та молоді в різні історичні періоди у країнах Європи та світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Арделіан, Г. І. (2000). Реформування системи фізичного виховання школярів Румунії. (Дис. ... канд. з фіз. вих. і спорту). Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. 176 арк.
- Цибанюк, О. О. (2020). Інноваційний підхід до програмового забезпечення фізичного виховання учнів початкової школи Румунії (2014–2020 роки). *Освітні обрії*, 1, 36–40.
- Цибанюк, О., Мосейчук, Ю. (2020). "Енциклопедія фізичного виховання й спорту в Румунії" – носій ідей фізичного виховання та спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 1(49), 44–49.
- Agarbiceanu, I. (1928). "Educatia religioasa", in *Tara noastra*, anul IX, nr. 26, 24 iunie, p. 827.
- Averescu, Alexandru. (1999). *Raspunderile Editura Albatros*. 120 p.
- Bacaloglu, C. (1931). "Educatieuna fizica si educatiunea intelectuala" *Cele trei Crisuri*, anul XII, nr. 7–8, Oradea, iulie-august. P. 78.
- Borza, I. (1935). *Aberatie fatala*.

Unirea, anul XLV, 34, Blaj, 24 august, 1–2.

Borza, I. (1935). Religia si sportul, in Unirea, anul XLV, numarul 42, Blaj, 19, octombrie, 2.

Ciovisa, N. (1931). Efectele negative ale educatiei fizice in scoala. *Amicul scoalei*, 13, 4.

Conferinta d[omnu]lui Pamfil Seicaru despre. Generatia de echilibru, in Curentul, anul VI, nr. 1859, 5 aprilie 1933, p. 2.

Cretu, Victor. (1935). Drepturile sportului scolar. *Unirea*, VXL, Blaj, 16, noiembrie, 3.

Cretu, V. (1935). Scoala si sportul. *Unirea*, XLV, nr. 38, Blaj, 21 septembrie, 2.

Rodeanu Dendy, I. (1942). Utilitatea sportului asupra femeii. *Curierul sportiv*, anul I, nr. 1, 1 octombrie, 2.

Scurte referiri la aceasta chestiune au fost facute si in Fanel Teodorascu. (2014). *Pamfil Seicaru*. Bucuresti.

Topirceanu, G. (2019). A se vedea Cristinel Munteanu, Umor si gandire critica la G. Topirceanu.

Vianu, T. (1931). Valoarea sportului. *Gandirea*, 5, 230.

REFERENCES

Ardelean, G. (2000). Reforming the system of physical education of Romanian schoolchildren. (Dissertation. from phys. Ex. and sports). Ternopil state. Pedagogical University named after Vladimir Hnatiuk. [inUkrainian].

Tsybanyuk O. O. (2020). Innovative approach to software for physical education of primary school students in Romania (2014–2020). *Educational horizons*, 1, 36–0. [in Ukrainian].

Tsybanyuk, O., Moseychuk, Y. (2020). "Encyclopedia of Physical Education and Sports in Romania" – the bearer of the ideas of physical education and sports. *Physical education, sports and health culture in modern society*, 1 (49), 44–49. [in Ukrainian].

Agarbiceanu, I. (1928). "Religious education", in Our Country, year IX, no. 26, June 24, 827.

Averescu, Alexandru. (1999). Responsibilities Albatros Publishing House, 120 p.

Bacaloglu, C. (1931). "Physical

education and intellectual education" *The three Crisuri*, XII, 7–8, 78.

Borza, I. (1935). Fatal aberration. The union, XLV, 34, 1–2.

Borza, I. (1935). Religion and sport, in *Unirea*, 42, Blaj, October, 19, 2.

Ciovisa, N. (1931). The negative effects of physical education in school. *School friend*, 13, 4.

Pamfil Seicaru's conferenceon: The Generation of Equilibrium, in *Curentul*, 1859, 5, 2.

Cretu, Victor. (1935). School sports rights. *Unirea*, 46, Blaj, 3.

Cretu, V. (1935). School and sports. The union, 38, Blaj, 2.

Rodeanu Dendy, I. (1942). The usefulness of sport on women. *The sports courier*, 1, 2.

Brief references to this issue were also made in Fanel Teodorascu. (2014). *Pamfil Seicaru*, Bucharest, Ars Docendi. Pp. 144–145.

Topirceanu, G. (2019). See Cristinel Munteanu, Humor and critical thinking in G. Topirceanu. Pp. 218–219.

Vianu, T. (1931). The value of sport. *Gandirea*, 5, 230.

Стаття надійшла 2.06.2022 р.

